

פרק רביעי בסידרה המנתחת את הרכב השיכבה השלטת בכל תחומי החיים ואת מקורות הכוח שלה

מדוע פורק הפלמ"ח?

המלל הסוציאליסטי הפחיד אותם. והם ביקר שו להשתתף בחלוקת השלל — ההון הי לאומי המגיע לכאן באמצעות מישרדו של הד"ר ארתור רופין.

התאחדות בעליהתעשייה ונותניה-עבור דה בתליאביב-יפו" נוסדה ב-1921, שנה אחרי ההסתדרות (ב-1925 אורגנה מחדש, ושמה הוסב ל"התאחדות-בעליהתעשייה").

ב-1922 נוסדה "התאחדות האיכרים" שמר צאה ב.אגודה חקלאית למושבות יהודה". נוסדו גם התאחדויות הסוחרים ובעלי הבתים, ואירגונים עדתיים קטנים. כל אלה היו אמורים להיות מישקל-נגד להסתדרות, על מופעליה הכלכליים.

לא חרף זמן רב עד שגורו — כמו ד"ר רופין וחיים ויצמן — שרדי בכביסה קרה כדי להוביל את נצי צותיו האדומות של השד, "הסוצי-יאליסטי".

"הציונים הכלליים" היו את הביטוי הר פוליטי העיקרי לאגף "האזרחי" של היישוב ("התאחדות האיכרים", בצד פעילותה הכל-כלית, היוותה גם גוף פוליטי, שרץ לבחרי רות). "הציונים הכלליים" היו מפולגים: "ברית הציונים הכלליים", שבראשה עמדו פרץ ברנשטיין וראשי-ערים כיוסף ספיר וישראל רוקח התנגדו לשתוף-פעולה עם "השמאל". עמדתה של "התאחדות הציונים הכלליים", שמנהיגה היה חיים ויצמן, היי תה שונה, והיא אף נכנסה למיסגרת ההס-תדרות הכללית במסגרת שיתוף-הפעולה עם מנהיגי תנועת העבודה.

המיפלגה הרוויזיוניסטית, "המיורחי", הפועל המיורחי" והאירגונים העדתיים והדתיים לא ייצגו את השכבות שמהן באו המחליטנים, לרשותם לא עמדו האירגון הפוליטי והכלכלי האדיר של "תנועת-העבודה", ואף לא בעליההון הגדולים של

מרבית המחליטנים בישראל נמצאו כאן לפני קום המדינה. הם, ואבו-תיהם לפנייהם, התגבשו ככוח מלוכד כבר בשנות השלושים של המאה. המחליטנים הגיעו משיכבה בת כ-100 אלף איש (מתוך כ-400 מאות אלף היהודים שנמצאו כאן באמצע שנות השלושים). האנשים שקבעו את גורל האומה — מנהיגי "תנועת העבודה", נכבדי האיכרים, בעלי-המטעים ומייצגי הבורגנות העירונית — גיבשו כבר אז את דפוסי שיתוף-הפעולה, שבעיקרון הם שרירים וקיימים עד עצם היום הזה. אותם שהצטרפו מאז אל השיכבה השלטת קיבלו על עצמם את הכללים הללו, והמחליטנים ממשיכים לאחוז בעוצמה, ברסן השלטון הפוליטי, הכלכלי, הצבאי והתרבותי.

מאח שלמה פרנקל

העבודה סיפקו לתנועה הציונית כוח-אדם מאורגן היטב.

באמצעות כספי התנועה הציונית בנו מנהיגי תנועת-העבודה את התשתית הי משמשת אותם עד עצם היום הזה: רשת ענפה וחזקה של קיבוצים ומושבים, חברת העובדים שראשוני מיפעליה היו סולל-בונה, חברת מקורות, קואופרטיב אגד, חברת צים, קופת-החולים ואירגוני צרי-כנות ושיווק. אנשי ההתיישבות העובדת שמרו על הרוב שלהם בין חברי המיפלגות המובילות בהסתדרות — וגם חברי-המיפ"ל לנה העירוניים (שרבים מהם עברו, מסי לול תנועת" בהתיישבות העובדת) הבירי נו כי הם נמנים על "האליטה" של המחיר ליטנים. הללו שולבו במישרות גיהול ופקידות ברשת המוסדית הענפה, והיוו את העתודה שממנה יגיעו — כיום מן הימים — מחליפיהם של המחליטנים המזר-דקנים. במפא"י, שהייתה המיפלגה "העיר רוגית" ביותר בין מיפלגות-הפועלים הגדור-לות, היו ב-1934 כ-10 אלף חברים רשר מים, ו-57% מתוכם היו קשורים לתנועת-

הצעיר" ו"אחדות העבודה" — שלטו בה שילטון מוחלט.

מלכתחילה לא היתה ההפתרי רות איגוד מיקצועי (או ברית של איגודים מיקצועיים) כמוכך המקור בל. מטרתה העיקרית לא היתה הגנה על האינטרסים של העובדי דיב, או חתירה למישטר סוציאליסטי.

חיים ארלוזורוב, ברל כצנלסון ודויד בן-גוריון, שהנהיגו את המיפלגות הגדולות של ההסתדרות, ולימים את מפא"י, השתמשו לעתים בז'רגון סוציאליסטי או אף מארכ-סיסטי — אך לא הסתירו את השקפתם

בניגוד לאגדות הרווחות, היה היישוב היהודי לפני קום המדינה עיר רוני, ברובו הגדול. מישקלם של האי-כרים ובעלי המטעים, הסוחרים ובעלי הקר-קעות, הבנקאים והתעשיינים, היה גדול בהרבה ממה שמקובל לחשוב. רוב הי תשתית הכלכלית של "המדינה בדרך" נבנתה על-ידי ההון הפרטי, ולא על-ידי ההון הלאומי. לא הסוציאליסטים היו ב-שילטון הפוליטי, אלא קואליציה שכללה את "הימין" של תנועת-העבודה ואת מייצ-גי הבורגנות העירונית.

סילוק השילטון העותמני וכינון המני-דט הבריטי העניקו את הדחיפה הגדולה לגיבוש המוסדות השונים, הכלכליים והפרי-ליטיים, כמו גם החינוכיים, בענפים השור-נים שמהם הגיעו המחליטנים. באמצעות מוסדות אלו הגיעו להסכמה על העיקרים, והתקוטטו על ניתוח-שלל שוליים למדי. הגורם המתווך היה התנועה הציונית.

כסף תמורת

כוח-אדם

ב עשור הראשון של המאה ייסד הד"ר ארתור רופין את "המישרד הארץ-ישראלי של ההסתדרות הציונית".

מזכיר-ההסתדרות דויד בן-גוריון נואם תשלום תמורת שרות

האמיתית. ארלוזורוב קרא לכך "אי-הרל-וונטיות של מילחמת-המעמדות". ברל כצנלסון כינה זאת, סוציאליזם קונסטרוק-טיבי" ובן-גוריון אמר: "מעמד לעם". שלושתם גם יחד ראו בהסתדרות, על מיפלגותיה ואירגוניה הכלכליים, החינוכי-כיים והצבאיים, מכשיר העומד לרשות הי תנועה הציונית, לרשות האינטרסים של העם כולו.

הרטריקה הוורודה-קצת של מנהיגי-הפוע-עלים הללו הפחידו אנשים כברנדייס וסא-קר, שייצגו את התורמים הגדולים ששלטו בתנועה הציונית בחו"ל, אז כמו היום. אך אנשים כד"ר רופין, ואחר-כך חיים ויצמן, הכירו מקרוב את מנהיגי תנו-עת-העבודה. הם ידעו לבור את המוך מתוך התבן, והבינו שניתן למצוא עימם שפה משותפת.

החליפין היו פשוטים: התנועה הציונית נתנה למנהיגי תנועת-העבודה כסף, ומנהיגי תנועת-

תפקידו היה לכוון את סכומי-הכסף, שגייסו הציונים באירופה ובאמריקה, להשקעות בארץ. כינון המנדט הבריטי פתח אפי-קים חדשים לפני הד"ר רופין. הבריטים לא היו מוכנים להטיל מיכסי-מגון גבוהים לטובת תוצרת תעשייתית מקומית, וכך לא איפשרו פיתוח תעשייה רחבה בארץ. אך הם התירו קניית אדמות ופיתוח חק-לאות. זה היה האפיק הטבעי לכספי ההס-תדרות הציונית, אך עד 1920 חסר היה המכשיר המתאים.

"ההסתדרות הכללית של העובדים העבי ריים בארץ ישראל" נוסדה ב-1920 בטכ-ניון בחיפה. שתי המיפלגות הגדולות (והימניות) של תנועת-העבודה — "הפועל

באותה הזדמנות ייסד ד"ר רופין גם שושלת מיספחתית רחבת-היקף של מח-ליטנים, הכוללת, בין השאר, את חבר-הכנסת לשעבר דוד הכהן, טגן ראשי-הממ-שלה ייגאל ידן ואת אשר ידלן.

מנהיגי הציבור האזרחי והפועלי בשותפות** שבת אחים גם יחד

ההתיישבות. ב.אחדות העבודה" היו העיר רוננים מועטים הרבה יותר, וב"השומר הצעיר" של אותם ימים היוו מיעוט מבוטל-כימעט.

אירגון

"הימין"

קמת ההסתדרות לא נותרה ללא תגובה באגפים האחרים של היישוב. האיכרים, הבנקאים והתעשיינים לא חזו בשיוויון-נפש בענק הקם לנגד עיניהם.

אחרי גילגולים רבים, איחודים ופיי-לוגים, הולידה הברית את המיפלגה הלי-ברית של היום, וההתאחדות את הליברליס-העצמאיים.

** שביתת-שבת של "ראשי היישוב המאורגן" נגדחוקי השילטון הבריטי.